Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry

Lausunto

15.03.2021

Asia: VN/2287/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus Kohti kestävää arkkitehtuuria

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

Opetus- ja kulttuuriministeriölle ja ympäristöministeriölle

Aihe: Työryhmän ehdotus arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

LAUSUNTO

RAKLI ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. RAKLIn jäsenet ovat asuntojen, toimitilojen ja infra-struktuurin omistajia, rakennuttajia ja käyttäjiä tai näiden ammattimaisia edustajia. Jäsenemme investoivat rakenne-tun ympäristön uudis- ja korjaushankkeisiin vuosittain 5–10 mrd €. RAKLIn jäsenten omistamien rakennusten pinta-ala on arviolta 97,7 milj. m².

Apoli2020 on ehdotus uudeksi arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi. Edellinen ohjelma on vuodelta 1998. Ohjelmaeh-dotuksen tehtävänä on määritellä arkkitehtuuripolitiikan keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet. Apoli2020:n tavoitteil-la ja toimenpiteillä pyritään vahvistamaan rakennettuun ympäristöön vaikuttavien toimijoiden välistä yhteistyötä.

Mitä on arkkitehtuuripolitiikka – selkeämpi rajaus tarpeen

Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tarkoituksena on säilyttää ja parantaa elinympäristön laatua Suomessa. Tarkaste-lunäkökulmina on muun muassa ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, yhdenvertaisuus ja osal-lisuus, digitalisaatio, elinkaariajattelu ja kilpailukyky. RAKLIn on helppo yhtyä moniin ohjelman taustalla vaikuttaviin positiivisiin tavoitteisiin.

Ohjelmaluonnokseen kirjattuja moninaisia ja sinällään kannatettavia päämääriä edistetään jo monella tapaa. Ohjel-maluonnoksessa nostetaan esiin esimerkkinä samanaikaisesti valmisteltavat rakennettuun ympäristöön vaikuttavat ohjelmat ja todetaan, että päällekkäisyyksien välttämiseksi näiden sisältämiä toimenpiteitä on jätetty ohjelmaehdo-tuksen ulkopuolelle. Ohjelmaehdotuksessa esitetyt toimenpiteet ovat kuitenkin monelta osin päällekkäisiä muiden samanaikaisten ohjelmien kanssa tai kuuluisivat niiden piiriin. RAKLI peräänkuuluttaa päällekkäisyyksien karsimista. Vähähiilisyys, rakentamisen säädösohjaus ja asuntopolitiikka tulisi valmistella omina kokonaisuuksina niin, että kun-kin valmisteluun osallistetaan laajalti asiaankuuluvat sidosryhmät.

Rajaus ja suhde muihin dokumentteihin ja ohjelmiin jäävät ohjelmaehdotuksessa määrittämättä. Mikä on juuri arkki-tehtuuripolitiikan rooli ja mitä ylipäänsä tarkoitetaan arkkitehtuuripolitiikalla? RAKLIn näkemyksen mukaan ohjelma-ehdotuksessa tulisi täsmentää arkkitehtuuripolitiikan rajaus ja suhde muihin keinoihin, joilla edistetään samansuun-taisia tavoitteita. Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma ei ole rakennetun ympäristön katto-ohjelma, vaan sen roolin tulisi olla asetettuja tavoitteita tukeva: miten arkkitehtuuri ja arkkitehtikunta voivat osaltaan edistää asetettuja tavoittei-ta?

Apoli2020-ohjelmaehdotuksen sisältö on laaja. Ohjelmaehdotus ottaa kantaa rakennetun ympäristön säädösohjauk-seen ja prosesseihin, arkkitehtien koulutukseen, arkkitehtuuriviestintään ja näyttelytoimintaan sekä arkkitehtuurin alan elinkeinopolitiikkaan. Toisinaan näiden kytkös ohjelmalle asetettuihin yleviin tavoitteisiin jää ohueksi. Arkkiteh-tuuripoliittisen ohjelman jatkovalmistelussa tulisi täsmentää, mitä ohjelmalla haetaan. Onko tarkoitus tarjota arkki-tehtuuria välineeksi aikamme suurten haasteiden ratkomiseksi vai etsiä keinoja arkkitehtuurin alan elinkeinopoliit-tiseksi edistämiseksi?

RAKLIn näkemyksen mukaan arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteista ja toimenpiteistä tulisi karsia päällekkäi-syydet tai ristiriidat muiden ohjelmien ja ohjauksen kanssa ja arkkitehtuuripoliittisen ohjelman roolin tulisi olla näitä tukeva: miten arkkitehdit ja arkkitehtuuri voivat edesauttaa määriteltyjen tavoitteiden toteutumista?

Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman ohjausvaikutus epäselvä

Apoli2020 on ehdotus valtioneuvoston strategia-asiakirjaksi. Ohjelmaehdotus jättää tämän strategia-asiakirjan oh-jausvaikutuksen monelta osin epäselväksi. Ehdotuksessa todetaan, että Apoli ei aseta lakeja eikä luo uusia säännök-siä rakennetun ympäristön toimialalle. RAKLI pitää tätä kirjausta tärkeänä. Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman ei myös-kään tule toimia käynnistäjänä tai selkänojana uudelle säädösvalmistelulle.

Sen sijaan samalla jää epäselväksi, mitä tai keitä arkkitehtuuripoliittisen ohjelman on tarkoitus ohjata ja kuinka sito-vaa tämä ohjaus on. Ohjelman toimenpiteistä osa on hallituksen ja ministeriöiden päätettävissä. Mikäli valtioneuvos-to hyväksyy ehdotuksen arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi, sitoutuuko valtioneuvosto samalla ohjaamaan tuote-kehitysrahoitusta tekoälyn soveltamiseen arkkitehtuurissa ja kaupunkisuunnittelussa? Ohjelmaehdotuksessa esitet-tyihin toimenpiteisiin lukeutuu monia konkreettisia selvityshankkeita, joissa vastuutahojen joukossa on ministeriö tai valtion virasto. Onko arkkitehtuuripoliittinen ohjelma valtionneuvoston strategia-asiakirjana myös sitoumus näiden selvityshankkeiden resursoinnista?

RAKLI esittää arkkitehtuuripoliittisen ohjelman ohjausvaikutusten selventämistä. Ohjelman nojalla ei tulisi käynnistää säädösvalmistelua. Valtioneuvoston strategia-asiakirjassa tulisi täsmentää, mitä tai ketä ohjelma sitoo ja ohjaa. Mi-käli arkkitehtuuripoliittisen ohjelman on tarkoitus olla julistuksenomainen tahtotilan ilmaisu ilman sitovaa ohjausvai-kutusta, tämä tulisi tuoda selvästi ilmi ohjelmassa.

Hyvä arkkitehtuuri syntyy yhteistyöllä – niin myös hyvä arkkitehtuuripolitiikka

Ohjelmaehdotuksessa todetaan: ”Kaikkien rakentamisprosessien osapuolten yhteistyötä tarvitaan luomaan Suomeen rakennuskulttuuria, joka vahvistaa taloutta kestävästi, tarjoaa ratkaisuja kansainvälisiin kysymyksiin ja antaa mahdol-lisuuksia jokaiselle ihmiselle elää hyvässä ja miellyttävässä ympäristössä.” Yhteistyön tarpeeseen on helppo yhtyä. RAKLI uskoo, että hyvä arkkitehtuuri ja hyvä rakennettu ympäristö syntyvät vain kaikkien osapuolten yhteistyöllä.

Ohjelmaehdotuksen mukaan Apoli2020 tavoitteilla ja toimenpiteillä pyritään vahvistamaan rakennettuun ympäris-töön vaikuttavien toimijoiden yhteistyötä, mikä jopa nostetaan ohjelman tärkeimmäksi tavoitteeksi. Valitettavasti sama ei ulottunut ohjelman valmisteluprosessiin. Kiinteistönomistajat, rakennuttajat ja rakentajat ovat olleet selvästi aliedustettuina tai kokonaan ilman edustusta ohjelman valmistelussa. Jos arkkitehtuuripolitiikan tärkeimpänä tavoit-teena todella on yhteistyön vahvistaminen, rakennettuun ympäristöön vaikuttavien toimijoiden monipuolinen edus-tus olisi ollut tärkeä tapa edistää moniäänistä valmistelua ja sitouttavaa lopputulosta.

Ohjelmaehdotukseen sisältyvien toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää yhteistyötä eri tahojen kesken. Esitetyille toimenpiteille on nimetty vastuutahot, joihin lukeutuu myös rakennusteollisuutta ja kiinteistönomistajia edustavia tahoja. Tämä kertoo, että kiinteistönomistajat ja rakennusteollisuus ovat valmiita yhteistyöhön hyvän arkkitehtuurin edistämiseksi. Se ei kuitenkaan kerro, että kaikki nämä tahot olisivat päässeet osallistumaan monipuolisesti kyseis-ten toimenpiteiden valmisteluun.

RAKLI pitää valitettavana, etteivät ohjelmaehdotukseen kirjatut tavoitteet yhteistyön vahvistamisesta ulottuneet käytännön valmistelutyöhön. Toivottavasti valmisteluprosessi ei anna viitteitä siitä, että arkkitehtuuripolitiikalla tar-koitetaan vain arkkitehtien politiikkaa.

RAKLI ry

Jyrki Laurikainen

Toimitusjohtaja

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

-

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

-

Luku III Talous ja kansainvälisyys

-

Luku IV Merkitys ja identiteetti

-

Luku V Koulutus ja tutkimus

-

Tasa Aija
Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry